

каля 30000 дэкаратыўных дрэваў і кустоў, аранжарэі і парнікі былі поўнасю страчаны [4, арк. 67].

Такім чынам, у даваенны час у горадзе мелася добраўпарадкаванае цэнтралізаванае вода і электразабеспячэнне, развітая транспартная і інжынерная інфраструктура, назіраўся рост прамысловага і жыллёвага будаўніцтва. У цэлым, камунальная гаспадарка г. Віцебска мела станоўчую тэндэнцыю развіцця. За перыяд нямецкай акупацыі горад быў амаль поўнасю зруйнаваны: збераглося меней 7% даваенных аб'ектаў жыллёвага фонду, камунальная гаспадарка і інжынернае абсталяванне было ў поўным заняпадзе. Перад кіраўніцтвам горада і прыбываючым насельніцтвам паўстала задача правядзення паскоранымі тэмпамі аднаўленчых мерапрыемстваў.

Спіс выкарыстаных крыніц

1. Дзяржаўны архіў Віцебскай вобласці (ДАВВ). Ф. 2784. Воп. 1. Спр. 84.
2. ДАВВ. Ф. 2207. Воп. 2. Спр. 1.
3. ДАВВ. Ф. 2784. Воп. 1. Спр. 1.
4. ДАВВ. Ф. 2207. Воп. 1. Спр. 12.

* * *

Самотуга Інна Сергійвна,

студэнтка 4 курсу Навчальна-навуковага інстытуту історыі та філосафіі Сумскага дзяржаўнага педагогічнага ўніверсітэту імені А.С. Макаренка (Сумі, Украіна);

Снагощенко Валентина Володимирівна,

кандыдатка педагогічных наук, доцэнтка кафедры всеўсётай історыі, міжнародных відносін та методікі навчання історычных дысцыплін Сумскага дзяржаўнага педагогічнага ўніверсітэту імені А.С. Макаренка (Сумі, Украіна)

Польскае пытаньне на Парыжскай мірнай канферэнцыі

Протягом трывалого часу польскі народ прагнуў аднавіць втрачаную дзяржаўнасць, мрыў пра незалежнасць. І ліквідацыя Першай сусветнай вайны польскае пытаньне пачало відіграваць значную ролю ў планах воюючых сторін. Шчэ большага значэння це пытаньне набуло напрыкінці вайны. У січні 1919 року краінамі-переможніцамі у Першай сусветнай вайне была склікана Парыжская мірная канферэнцыя, яка мала важнае значэння для подальшага развітку краін Європы. На ній вирішувалось низка пытань: підписання мірних договорів, визначення кордонів країн, визнання

незалежності нових держав та ін. Значне місце займало польське питання.

Польське питання на Паризькій мирній конференції досліджували багато вчених. Зокрема, воно висвітлювалось у працях Л.М.Алексієвць [1;2], А.А.Борисової, В.Д.Черних [4], О.Парнети [7; 8] та ін.

Незалежна Польща після Першої світової війни змінила політичну карту Європи. Її поява є однією з найбільших геополітичних подій початку ХХ ст. Здобуття Польщею ознак повноцінної держави, рівноправного суб'єкта міжнародних відносин відбувалося за складних і суперечливих умов повоєнного облаштування, що значною мірою визначило характер і зміст повоєнної політики на міжнародній арені. Складність ситуації полягала в тому, що Польща, будучи однією з найбільших європейських держав, не мала відповідного місця й впливовості у міжнародних стосунках, лише поставала їх суб'єктом [7, с. 138].

1918 рік став переломним роком в польській історії. Після півторавікової неволі, коли Польща була розділена між трьома великими європейськими імперіями, після участі в Першій світовій війні, поляки нарешті отримали можливість відтворити свою державність. Але, зробити це можна було тільки за умови підтримки з боку великих держав – переможниць у Першій світовій війні [5, с. 50].

Скориставшись сприятливою ситуацією на міжнародній арені, Ю.Пілсудський, за підтримки Польської військової організації та лівих партій, проголосив, 11 листопада 1918 року, відновлення незалежності II Речі Посполитої. Утворення незалежної Польщі у 1918 році, було визначною подією не лише для поляків, але й для Європи, оскільки відновлена Польська Республіка була однією із стабільних держав, що мала багатовікові традиції самостійного існування і активної зовнішньої політики. Проголошення незалежності II Речі Посполитої обумовило здобуття вагомого її місця у системі міжнародних відносин Центрально-Східної Європи та впливу на історичні процеси на європейському континенті в умовах повоєнного часу [8, с.123].

Доля Польщі неодноразово обговорювалася і вирішувалася під час мирних переговорів. Та чи не найважливішу роль у відродженні й визнанні Польської держави, становленні її кордонів відіграла зустріч країн-переможниць у Парижі 18 січня 1919 року [2, с. 189].

Проходила вона з перервами до 21 січня 1920 року. У Паризькій мирній конференції брали участь 27 держав Європи, Азії й Америки. У ході війни вони воювали з чотирма Центральними державами – Німеччиною, Австро-Угорщиною, Туреччиною, Болгарією, або ж розірвали дипломатичні відносини хоча б з одною з перелічених держав. Ні радянська Росія, ні Німецька Республіка не були допущені до роботи конференції, а решту держав-наступниць допускали лише як помічників та прохачів[8, с. 124].

Перед країнами-переможницями стояло два завдання, які стосувались Польщі: перше полягало в необхідності завершення процесу міжнародно-правового визнання нової Польської держави і друге, більш складне – визначення її державних кордонів [4, с. 68].

У роботі конференції брала участь і Польська держава, від якої могли бути заявлені два представники. На чолі її делегації до травня був Р. Дмовський, далі – прем'єр І. Падеревський. У разі відсутності останнього першим заступником призначали К. Длуського [1, с. 30].

Р. Дмовський неодноразово звертався до голів держав країн-переможниць з меморандумом про рішення двох найважливіших для Польщі питань: міжнародно-правового визнання Польщі як суб'єкта міжнародної політики і встановлення кордону з Німеччиною. Р. Дмовський наполягав на відділенні від Німеччини таких територій, як Верхня Сілезія, Познань, Гданськ, на користь польської держави. «Ніякий поляк не зрозуміє, якщо Польща отримає лише Познань, але не отримає Сілезію і узбережжя Балтики з Данцигом», – говорив він на зустрічі з В. Вільсоном в 1918 році [4, с. 69].

Польські претензії на колишні території Російської імперії були викладені у березні 1919 року в «Ноті Польської делегації на Мирній конференції у справі східних кордонів Польщі». У цьому документі, зазначалося, що історичні польські землі охоплюють території Речі Посполитої перед першим поділом 1772 року новий східний кордон мав виправити ці межі [6, с. 250].

Польща розглядала Возз'єднання польської держави за рахунок східних територій, тобто за рахунок білоруських, українських та литовських земель. Складність ситуації полягала в тому, що національні держави України, Білорусії, Литви претендували на ті ж території, що і Польща [4, с. 69].

Конференція вітала відновлення Польщі і приділила цій країні значну увагу. Однак, як з'ясувалося, що в Парижі зібралися як

прихильники, так і противники створення сильної Польщі в центрі Європи. Активно польські інтереси відстоювала французька делегація, очолювана прем'єром Ж. Клемансо [5, с. 51].

Підхід держав до Польщі не був надто прихильним. За допомогою Польщі Англія, Франція і США шукали в цілому прийняттого для них вирішення взаємних суперечностей. Вони вважали власною заслугою уже те, що сприяли появі Польської держави після 123 років неволі. Стверджували, що Польща зі своїми претензіями на півдні, півночі, сході й заході створює надмірно великі труднощі, порушуючи творення і розгортання мирних відносин у Європі. Особливо ревним виразником цього питання був англійський прем'єр Ллойд-Джордж [2, с. 190].

Проблему польських кордонів на Паризькій конференції вирішувала Комісія з польським питань під керівництвом французького дипломата Камбона, яка створила підкомісію з питань демаркаційної лінії польсько-німецького кордону. В основу роботи комісії був покладений національний принцип. Землі з переважно польським населенням повинні були відійти Польщі. Проблема виникала з територіями зі змішаним німецько-польським населенням [4, с. 69].

Загалом, Паризька мирна конференція при вирішенні польсько-німецьких питань, проігнорувала інтереси Польщі. Польсько-німецький кордон, встановлений рішенням конференції, залишав поза межами Польщі вихід до моря лише у вигляді вузького коридору, прокладено через землі, що належали Німеччині. За останньою були закріплені багаті польські землі, понад 2 млн. осіб польського населення. Ніяких територіальних змін не зазнала Східна Пруссія. Рішення конференції давало німцям змогу контролювати морські зв'язки Польщі, використовувати західні польські землі як плацдарм для наступу на Другу Річ Посполиту [3, с. 145].

Західні та північні кордони Польщі були встановлені договорами з Німеччиною, підписаними 28 червня 1919 р. у Версалі. За версальськими домовленостями Німеччина позбавлялася прав на частину Великої Польщі, а також на Східне Помор'я. В Ольштинському та Квідзинському округах Східної Пруссії, а також у Верхній Сілезії передбачалося проведення плебісциту: населенню надавалася можливість шляхом голосування висловитися, до кого воно прагнуло приєднатися – до Польщі або Німеччини [7, с. 140].

З приводу питання міста Гданська (Данцига) існувало чотири варіанти вирішення. Перший варіант передбачав створення вільного міста під егідою Ліги Націй. Другий варіант передбачав передачу міста Польщі на умовах автономії. Третій і четвертий варіанти передбачали передачу міста або Німеччині, або Польщі. Рішенням Паризької мирної конференції німецький Данциг (Гданськ) було оголошено «вільним» містом під егідою Ліги Наці. Проте Польща мала право на організацію там польської пошти, безмитне користування портом і вільне ввезення зброї. Питання про міжнародно-правове визнання Польської держави польською делегацією на Паризькій мирній конференції було вирішено. Ніхто не заперечував саме існування Польщі як незалежного і вільного державного утворення на міжнародній арені [4, с. 71].

Отже, Паризька мирна конференція мала важливе значення для польської держави. Вона юридично оформила створення Польщі як самостійної держави, встановила її кордони, складним залишалось питання про східні кордони. Територія Польщі охоплювала також частину німецьких, чеських, українських земель, що спричинило в майбутньому гострі міжнародні суперечності.

Список використаних джерел

1. Алексієвцев Л.М. Зовнішньополітичні чинники становлення польської держави та визначення її кордонів у 1918-1923 рр. *Україна-Європа-Світ*. Вип. 1: Міжнародний збірник наукових праць. Серія: Історія, міжнародні відносини. Тернопіль: Вид. ТНПУ ім. В.Гнатюка, 2008. С. 27-47.
2. Алексієвцев Л.М. Польське питання на Паризькій мирній конференції. Визначення кордонів Польської держави. *Наукові записки [Вінницького державного педагогічного університету імені М. Коцюбинського]*. Серія: Історія. 2002. Вип. 4. С. 189-201.
3. Боечко В. Встановлення кордонів Польської республіки в 1919-1921 рр.: дипломатичні та силові маневри. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка*. Серія: Історія. Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. В.Гнатюка, 2014. Вип. 2. Ч. 3. С. 135-145.
4. Борисова А.А., Черных В.Д. К вопросу немецко-польской границе на Парижской мирной конференции. *Вестник ВГУ*. Серія: Історія. Політологія. Соціологія. 2018. №1. С. 68-71.

5. Гушин А.В. Установление восточных границ независимого польского государства в 1918-1923 гг. *Вестник РГГУ*. Москва, 2012. С. 50-63.
6. Народження країни. Від краю до держави. Назва, символіка, територія і кордони України / Упоряд. К.Галушко. Харків: Книжковий клуб сімейного дозвілля, 2016. 352 с.
7. Парнета О. Польща 1918-1923 рр.: усталення кордонів держави. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*. 2008. №17. С. 138-144.
8. Парнета О. Проголошення та міжнародне визнання польської держави. «Польське питання» на Паризькій мирній конференції. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені В. Гнатюка*. Серія: Історія. Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. В.Гнатюка, 2009. Вип. 3. С. 121-132.

* * *

Самотуга Юлія Сергіївна,

студентка 4 курсу Навчально-наукового інституту історії та філософії Сумського державного педагогічного університету імені А.С.Макаренка (Суми, Україна);

Снагощенко Валентина Володимирівна,

кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри всесвітньої історії, міжнародних відносин та методики навчання історичних дисциплін Сумського державного педагогічного університету імені А.С.Макаренка (Суми, Україна)

Утворення Чехословацької республіки у 1918 році

Закінчення Першої світової війни дало можливість отримати незалежність багатьом країнам, серед яких була і Чехословацька республіка. Чехія і Словаччина тривалий час перебували під владою Австро-Угорщини, вели боротьбу за створення самостійної держави. Розпад Австро-Угорської імперії дав поштовх чехам і словакам створити власну незалежну державу.

Проблему утворення Чехословацької республіки в 1918 р. досліджувало багато вчених. Зокрема, була висвітлена в працях вітчизняних та зарубіжних дослідників С.І.Віднянського [1], Т.П.Зубро [2; 4], А.О.Пеганова [5], В.Пичети [6], Т.П.Федорчак [8] та ін.

28 жовтня 1918 р. ввійшло в історію чеських і словацьких земель як день утворення самостійної держави, названою Чехословацькою Республікою. Виникнення Першої ЧСР